

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Petek, 29. avgust 2025

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Družbene različnosti in neenakosti**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ekonomsko stanje ♦ družbena moč ♦ družbeni ugled 	Za tri pravilne rešitve 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	1	♦ Značilnost pripisanega družbenega statusa: določen je vnaprej, z rojstvom in/ali primarno socializacijo v družbenem okolju, v katerem nekdo živi.	
	1	♦ Značilnost pridobljenega družbenega statusa: ni določen vnaprej z biološkimi ali drugimi lastnostmi. Posameznik lahko nanj vpliva s svojo dejavnostjo, prizadevnostjo in ambicijami.	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ upravičevanje s pomočjo religije ♦ upravičevanje s pomočjo osebnostnih lastnosti (sposobnosti, prizadevnosti) ♦ upravičevanje s pomočjo družbenih in političnih okoliščin ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	1	♦ določnice družbenega statusa niso na isti ravni	
	1	♦ primer: nekdo, ki je npr. glede ekonomskega stanja visoko na družbeni lestvici, njegov družbeni ugled pa je nizek, ali nasprotno ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	1	♦ D	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	2	♦ specifična kultura, življenjski slog, okus, pogled na svet, vrednotni sistem, socialne veščine	
	2	♦ različne kulturne značilnosti so v družbi različno cenjene, s temi kulturnimi razlikami pa se lahko okrepijo in stopnjujejo razredne razlike	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ revščina je družbeni problem ♦ revnim primanjkuje priložnosti ♦ revni nimajo nikogar, ki bi jih zastopal ♦ stigmatizacija revnih, ki otežuje uveljavljanje interesov ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	1	♦ ekonomski položaj starejših je slabši, prejemki so manjši, povečuje se stopnja tveganja revščine	
	1	♦ politična moč starejših narašča zaradi velikosti skupine	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.9	2	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ ženske plače zaostajajo za plačami moških ♦ ženske so pogosteje zaposlene na slabše plačanih delovnih mestih ♦ ženske so pogosteje zaposlene za krajši delovni čas ♦ med dolgotrajno brezposelnimi in revnimi je več žensk ♦ ženske teže napredujejo v nekaterih poklicnih skupinah ... 	Za tri pravilne rešitve 2 točki, za dve 1 točka.

2. Odločanje v skupnosti

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ zmožnost, da posameznik ali skupina spreminja prepričanja, čustva in celo identiteto drugih ljudi ♦ zmožnost, da posameznik ali skupina uveljavlja svojo voljo kljub morebitnemu nasprotovanju drugih/večine ♦ zmožnost odločanja o ravnanju drugih ♦ zmožnost pridobitve druge osebe, da bo naredila kaj, česar sicer ne bi naredila 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	1	♦ tradicionalna oblast	
	1	♦ z religijo oziroma »božjo voljo«	
	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ temelji na prepričanju, da je tako vedno bilo in da je tradicija sveta in nespremenljiva ♦ prevladovala je v plemenskih in fevdalnih družbah ♦ oblast se podeduje ... 	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ državljani oblikujejo državno oblast ♦ zagotovljene so politične pravice/zagotovljena je volilna pravica ♦ priznava se raznovrstnost interesov ♦ možnosti posrednega in neposrednega odločanja ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ avtoritarna država teži k omejevanju svobode, totalitarna pa k odpravi svobode in spontanosti ♦ absolutni monopol nad močjo, oblastjo ♦ teror, ki ga spremljata indoktrinacija in propaganda ♦ nadzorovanje javnega in zasebnega življenja ♦ osvajalne težnje ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ nemški nacizem ♦ italijanski fašizem ♦ sovjetski stalinizem ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	1	♦ negativni nacionalizem	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	1	♦ pozitivni nacionalizem	Upoštevamo tudi rešitev »patriotizem« ali »domoljubje«.
	2	dve od: ♦ politično gibanje za lastno državo (ali vsaj politično avtonomijo znotraj širše državne tvorbe) ♦ gibanje za priznavanje pravic do uveljavljanja lastne kulture ♦ gibanje za priznavanje enakovrednosti z drugimi, že uveljavljenimi narodi ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	1	♦ ženske (spolne) kvote	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	2	ena od: ♦ izključenost iz politike v preteklosti ♦ konservativni pogledi na vlogo ženske ♦ seksizem ♦ androcentrična (moškosrediščna) kultura ...	Za navedbo razloga in njegovo pojasnitev 2 točki. Za le navedbo razloga 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.10	3	tri od: ♦ hierarhična struktura (piramidna veriga ukazovanja) ♦ delitev dela ♦ postopki temeljijo na zapisanih pravilih ♦ vse odločitve so v pisni obliki in arhivirane ♦ formalni odnosi ♦ nepristransko oziroma brezčustveno opravljanje dela ♦ predpisana znanja oziroma izobrazba zaposlenih ...	

3. Družba – zdravje, telo, bolezen

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	1	♦ Predstave in ideje o telesu so družbeno in kulturno pogojene in so v različnih družbah različne.	
	1	♦ ustrezen primer	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	1	♦ biološko določene telesne (anatomske, fizične ...) značilnosti (razlike) med spoloma/-i	
	1	♦ družbeni, kulturni vidiki razlike med spoloma (različne družbene vloge, osebnostne lastnosti ...)	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	2	♦ religiozno-mitične ♦ medicinske ♦ individualistične ♦ kolektivistične	Za štiri pravilne rešitve 2 točki, za tri ali dve 1 točka.
	2	dve od: ♦ religiozno-mitične razlage: bolezen in zdravje sta posledica delovanja nadnaravnih sil, svetih dejavnikov ♦ posvetne (medicinske) razlage: bolezen in zdravje sta povezana z naravnimi, posvetnimi (biološkimi, fiziološkimi) dejavniki ♦ individualistične razlage: zdravje in bolezen se nanašata na posameznika in sta povezana z njegovimi vedenjskimi vzorci ♦ kolektivistične razlage: zdravje in bolezen izvirata iz skupnosti	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	3	♦ preskrbljenost prebivalstva z zdravstvenim osebjem (zdravniki, zdravnicami in drugim zdravstvenim osebjem) in zdravstvenimi zmogljivostmi (bolnišnice, zdravstveni domovi), vključno z regionalno razporejenostjo ♦ dostopnost zdravstvenih programov zdravstvene zmogljivosti na različnih ravneh zdravstvenih dejavnosti (od osnovnih do specialističnih storitev), vključno s čakalnimi dobami ♦ finančna dostopnost zdravstvenega varstva (razmerje med javnimi in zasebnimi izdatki za zdravstveno varstvo)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	3	♦ C ♦ B ♦ A ♦ D	Za štiri pravilne rešitve 3 točke, za tri 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ človeško telo pojmuje kot biološko, fiziološko entiteto; delovanje telesa je ločeno od duševnosti, od človeka kot individualnega in družbenega bitja ♦ bolezen je odstopanje od normalnega stanja, norma je določena s povprečjem pri populaciji ♦ telo deluje kot stroj ♦ zdravje je vnašanje reda v kaos bolezni ♦ jasno razmejuje med normalnimi/abnormalnimi bolezenskimi procesi ♦ vsaka bolezen zahteva svojo zdravstveno specializacijo in ustrezne specialiste ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	2	♦ Medikalizacija je proces, v katerem je čedalje več področij družbenega življenja, navad posameznikov_ic itd. obravnavanih z vidika medicine. Na ravni posameznika_ce se kaže kot ponotranjen nadzor nad sabo v imenu zdravja in zdravega življenja.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	1	♦ Vzroki bolezni izvirajo iz posameznikovega življenjskega sloga, zato mora človek živeti tako, da bo preprečil ali vsaj omejil možnost nastanka bolezni.	

4. Množični mediji in komunikacije

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ tisk ♦ radio ♦ televizija 	Za tri pravilno navedene medije v pravilnem vrstnem redu 2 točki, za dva pravilno navedena medija v pravilnem vrstnem redu 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ A ♦ C ♦ D 	Za tri pravilne rešitve 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	1	♦ socializacijska	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ informativna ♦ interpretacijska ♦ zabavna 	Za tri pravilne rešitve 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	1	♦ teorija hipodermične igle	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	2	♦ Raziskovanje moči občinstva, ki glede na svoje potrebe in interese izbira medijske vsebine, občinstvo ni pasivno, ampak ima aktivno vlogo.	
	2	♦ Raziskovanje vpliva medijev na občinstvo v družbenem kontekstu, npr. glede na družinsko okolje, glede na etnično, religijsko, razredno ipd. pripadnost.	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ upošteval naj bi vse »okuse«, od elitnega do popularnega ♦ vključuje ustrezen program za različne družbene manjšine ♦ programi naj bi bili splošno dostopni ♦ medijske vsebine so oziroma naj bi bile raznovrstne ♦ informativne medijske vsebine naj bi bile nepristranske ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	2	<p>glede na spol, dve od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ v medijski vsebinah so ženske pogosto v stereotipnih vlogah žene, matere in gospodinje ♦ ženske so pogosto omejene na idealizirane tipe posamezne kulture in dobe ♦ ženske so pogosto v vlogah spolnih objektov ♦ moški so predstavljeni kot močni, agresivni, racionalni ... 	
	2	<p>glede na starost, dve od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ v medijskih reprezentacijah sta bolj izpostavljeni dve starostni skupini: mladina in starejši, oboji imajo manjšo družbeno moč v primerjavi z odraslo aktivno populacijo ♦ mediji razmeroma malo poročajo o starostnikih in jih tako delajo javno nevidne ♦ informacije o starostnikih so bolj negativno obarvane v primerjavi z njihovim dejanskim življenjem (so nemočni, nezmožni skrbeti zase, bolni ...) ♦ stari ljudje so pogosto predstavljeni kot družbeno breme ♦ medijska sporočila o mladih poudarjajo ekscese, uporništvu, vandalizem, zasvojenost, nesamostojnost ... 	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	2	<p>♦ Povezan je z veliko koncentracijo medijske moči. Obstaja svetovni informacijski red, mednarodni sistem produkcije, distribucije in potrošnje informacij in drugih medijskih vsebin. Ta mednarodni sistem v marsičem obvladuje razmeroma majhno število agencij iz gospodarsko razvitega sveta (ZDA, Z Evropa ...) ...</p>	

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo razloge za medkulturne stike in razpravljajo o njih. ♦ Razložijo multikulturalnost. ♦ V kontekstu multikulturalnosti opredelijo akulturacijo, interkulturalizem in asimilacijo. ♦ Navedejo primere kulturnega sodelovanja (oplajanja) in zanikanja (podrejanje, genocid). ♦ Razložijo vpliv globalizacije na medkulturne stike (priložnosti in slabosti). 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Ugotavljajo, da je rodnost marsikje v Evropi začela postopoma upadati že v 19. stoletju. ♦ Večina demografov se strinja, da je bil odločilen dejavnik pri tem namerno in prostovoljno nadzorovanje rojstev z uporabo različnih bolj ali manj učinkovitih kontracepcijskih sredstev in tehnik. ♦ Predstavijo Caldwellovo teorijo medgeneracijskega pretakanja blaginje. ♦ Razpravljajo o vplivu zaposlenosti žensk in (še vedno) njihovem neenakopravnem položaju doma in na delovnem mestu. ♦ Vključijo protislovja med družinskim življenjem in ekonomijo. ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo koncept formalnega in neformalnega učenja in izobraževanja, ki potekata vse posameznikovo življenje. ♦ Ugotovijo čas nastanka koncepta (60. leta 20. stoletja). ♦ Predstavijo vzroke oziroma okoliščine za pojav koncepta, kot so: <ul style="list-style-type: none"> – hiter tehnološki razvoj, – družbene spremembe, – osebni razvoj, – pravice posameznika, – osebna odgovornost posameznika, – nujnost prilagajanja trgu (delovne sile). ♦ Razpravljajo o spremembah v pojmovanju koncepta: ob nastanku je bilo vseživljenjsko učenje opredeljeno kot svobodna izbira in pravica posameznika, da pridobi želeno stopnjo izobrazbe, ki je v mladosti ni mogel doseči. Država zagotovi možnosti za naknadno izobraževanje. Danes je vseživljenjsko učenje opredeljeno kot dolžnost in osebna odgovornost posameznika, kot nujnost, da bi se lažje prilagodil zahtevam trga in delodajalcev. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo sekularizacijo. ♦ Predstavijo in analizirajo različne vidike sekularizacije: <ul style="list-style-type: none"> – laizacijo družbe, – spremembe religijskega ravnanja/odnosa do velikih religijskih organizacij, – nove načine izražanja religioznosti ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Pojasnijo, da sociološke teorije vzrokov odklonskosti ne iščejo v bioloških ali psiholoških dejavnikih, temveč v družbenih dejavnikih. ♦ Eno od temeljnih vprašanj je, kateri družbeni dejavniki spodbujajo večjo verjetnost kršenja družbenih norm in kako je to povezano s statusom posameznika_ ce v družbi oziroma pripadnostjo posamezni družbeni skupini. ♦ Drugo temeljno vprašanje je, zakaj so nekatera dejanja opredeljena kot odklonska. ♦ Predstavijo vse tri razlage: funkcionalistično, interakcionistično in konfliktno ter razpravljajo o njih. 	

Skupno število točk IP 2: 40